

УДК 336.71

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-286-5-15

ЄПІФАНОВА І. Ю., СУПРУН В. В.
Вінницький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В статті систематизовано підходи до визначення сутності капіталу. Розглянуто сутність процесу управління капіталом. Проаналізовано особливості управління капіталом підприємств легкої промисловості на прикладі ПрАТ «Володарка».

Ключові слова: капітал, власний капітал, залучений капітал, рентабельність капіталу

YEPIFANOVA I., SUPRUN V.
Vinnitsa National Technical University

FEATURES OF CAPITAL MANAGEMENT OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES

The development of market relations in Ukraine should help ensure the functioning of economic entities and improve living standards, which is primarily related to restoring the efficiency of production and capital turnover as the main phases of reproduction, which were affected by the financial and economic crisis. Capital occupies one of the main places in the system of socio-economic relations of society. The aim of the work is to systematize the approaches to determining the essence of capital and features of capital management of textile enterprises.

Approaches to determining the essence of capital are systematized. The types of capital of the enterprise are analyzed. An analysis of the effectiveness of capital management of PJSC "Volodarka". The analysis of financial stability of PJSC "Volodarka" is carried out according to the indicators that characterize the ability of the enterprise to independently finance its activities and the provision of its own working capital. The state of capital management of PJSC "Volodarka" is analyzed according to the indicators of profitability and turnover.

The capital of the enterprise is classified on various grounds, but the most important is the division of capital by sources of formation. Systematization of existing approaches allowed to define capital as a set of all resources available to the enterprise, the use of which allows to make a profit and achieve the goals of the enterprise. The capital of the enterprise is classified on various grounds, and it is very important to divide the capital by sources of funding into own and borrowed.

Capital management differs significantly in different organizational and legal forms of enterprises. These features are related to the peculiarities of the formation of resources, the degree of responsibility for the consequences of financial and economic activities, the order of distribution of profits and the organization of relations with the budget.

Analysis of the state of capital management of PJSC "Volodarka" for 2018-2019 years showed that the company is quite effective capital management: the company is financially stable, does not depend on external sources of funding, increasing the value of capital turnover.

Keywords: capital, equity, borrowed capital, return on capital.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні має сприяти забезпеченню функціонування суб'єктів господарювання та підвищенню рівня життя населення, що пов'язано, передусім, з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу як основних фаз відтворення, що були порушені фінансово-економічною кризою. Капітал посідає одне з головних місць в системі соціально-економічних відносин суспільства. Проте, недосконале управління капіталом на макро- і мікрорівнях зумовлене низкою об'єктивних та суб'єктивних причин. Тому управління капіталом набуває особливої актуальності на сучасному етапі стабілізації економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з управлінням капіталом на сьогодні є досить розробленими. Дане питання висвітлюється такими вченими економістами, як Базилінська О. Я., Кучменко В. О., Концева В. В., Лубкей Н. П., Невдачина О. І., Олексик О. І., Пономарьов Д. Е., Семенов А. Г., Щербань О. Д., Югас, Е. Ф., Ярошевська О. В. та багатьма іншими.

Формулювання цілі статті. Метою роботи є систематизація підходів до визначення сутності капіталу та особливостей управління капіталом підприємств текстильної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Характеристика підходів до визначення сутності капіталу надана в таблиці 1, з якої видно, що багато авторів визначають капітал як вартість засобів підприємства в усіх формах. Окремі автори визначають капітал як фактор чи грошові засоби.

Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості, що залежить як від об'єктивних чинників (масштабу цін в економіці країни і ряду макроекономічних показників), так і суб'єктивних чинників (наприклад, найпростішого – облікової політики самого підприємства) [6].

Капітал, який використовується підприємством, характеризується різноманітністю його видів (рис. 1).

Залежно від джерел формування виділяють власний та залучений капітал [9-12]. Власний капітал характеризує загальну вартість засобів підприємства, що належать на праві власності і використовуваних їм

для формування визначеної частини активів. Ця частина активу, сформована за рахунок інвестованого в них капіталу, являє собою чисті активи підприємства. Власний капітал є основою для початку господарської діяльності підприємства і його розвитку на розширеній основі. Основними складовими власного капіталу є зареєстрований капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений та вилучений капітал.

Залучений капітал характеризує привабливі для фінансування розвитку підприємства на поворотній основі кошти або інші майнові цінності. Залучений капітал – це сума грошових активів, наданих їх власником у користування іншій юридичній чи фізичній особі.

Таблиця 1

Характеристика підходів до визначення сутності капіталу

Автор	Капітал підприємства – це
Бланк І. А. [1]	загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
Брігхем С.Ф. [2]	необхідний фактор виробництва, який включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції
Поддєрьогін А.М. [3]	кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку
Пономарьов Д. Е. [4]	загальна вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства
Подольська В.О. [5]	вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто самозростає
Югас Е. Ф., Олексик О. І. [6]	сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства, які створюються за допомогою різних джерел і використовуються ним для здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку
Макконелл К., Брю С. [7]	ресурси, створені в результаті процесу виробництва та використовуються для виробництва товарів і послуг; товари, які безпосередньо не задовольняють потреби людини: інвестиції, засоби виробництва
Кучменко В. О. [8]	усі довгострокові джерела коштів, а в вузькому – сума коштів, що належать особі або групі осіб, виражена у вартості будівель, устаткування, землі (основний капітал), сировини, палива, заробітної плати працівників (оборотний капітал)
Маркова Т. Д., Володіна О.П., Митрофанов О.С., Чеглатонева А.С. [9]	частина частини суб'єкта господарювання, що інвестується в процес бізнес і який приносить прибуток, який потім підлягає рефінансуванню.

Залучений капітал підприємства може формуватися за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел. У балансі залучений капітал підприємства відображається у складі зобов'язань за умови, що оцінка цих зобов'язань може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок їх погашення. Залежно від строковості залучення фінансових ресурсів їх поділяють на довгострокові (можливий строк використання більше одного року) і короткострокові (строк використання до одного року).

Зважаючи на те, що капітал відіграє важливу роль в економічному розвитку підприємства, це ідентифікує його як головний об'єкт фінансового управління підприємством. Під управлінням капіталом розуміють систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [14].

Проведено аналіз ефективності управління капіталом ПрАТ «Володарка», яке виготовляє переважно чоловічий діловий одяг. З таблиці 2 видно, що на підприємстві спостерігається позитивна динаміка зростання загальної величини капіталу ПрАТ «Володарка». Так, станом на кінець 2019 р. вартість капіталу ПрАТ «Володарка» склала 42765,7 тис. грн., що на 3,5% менше порівняно із початком 2018р. та на 9,61% менше – порівняно із кінцем 2019р. Впродовж 2018-2019рр. капітал підприємства складався з власного та довгострокового та короткострокового залученого капіталу. При цьому частка власного капіталу суттєво перевищувала частку залученого. З таблиці 2 видно, що власний капітал мав динаміку зменшення як в абсолютному вираженні, так і в структурі капіталу. Основну частку власного капіталу складає нерозподілений прибуток, величина якого на кінець 2019р. склала 27172,1 тис. грн., що на 8,76% менше порівняно із початком 2018р. та на 12,68% менше - порівняно із кінцем 2019р. Залучений капітал ПрАТ «Володарка» протягом 2018-2019 рр. складався із довгострокових та поточних зобов'язань. Довгострокові зобов'язання ПрАТ «Володарка» склали незначну частину капіталу підприємства. На кінець 2019р. довгострокові зобов'язання склали 1507 тис. грн, що на 39,71% менше порівняно із початком 2018 р. та на 14,44% більше порівняно із початком 2019р.

Рис. 1. Види капіталу підприємства (складено за даними [1; 10-14])

Таблиця 2

Склад, структура та динаміка зміни капіталу ПрАТ «Володарка»

Показник	початок 2018 р.		початок 2019 р.		кінець 2019 р.		Зміна значень на кінець 2019 р. порівняно з початком 2018 р.		Зміна значень на кінець 2019 р. порівняно з початком 2019 р.	
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	Темп приросту %	Пунктів структури	Темп приросту %	Пунктів структури
Капітал	44316,2	100,00	47312,9	100,00	42765,7	100,00	-3,49872	0,00	-9,61	0,00
Власний капітал	33786,7	76,24	35122,1	74,23	31178	72,90	-7,72	-3,34	-11,23	-1,33
в тому числі										
Зареєстрований капітал	4005,9	9,04	4005,9	8,47	4005,9	9,37	0,00	0,33	0,00	0,90
Нерозподілений прибуток	29780,8	67,20	31116,2	65,77	27172,1	63,54	-8,76	-3,66	-12,68	-2,23
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	2499,7	5,64	1316,9	2,78	1507	3,52	-39,71	-2,12	14,44	0,74
Поточні зобов'язання	8029,8	18,12	10873,9	22,98	10080,7	23,57	25,54	5,45	-7,29	0,59
в тому числі										
Поточна заборгованість за товари, роботи та послуги	632,5	1,43	535,1	1,13	1436	3,36	127,04	1,93	168,36	2,23
Поточна заборгованість за розрахунками з бюджетом	1080	2,44	968,4	2,05	886,7	2,07	-17,90	-0,36	-8,44	0,03
Поточна заборгованість за розрахунками зі страхування	1000,4	2,26	1125	2,38	977	2,28	-2,34	0,03	-13,16	-0,09
Поточна заборгованість за розрахунками з оплати праці	4315,4	9,74	4180,9	8,84	3687	8,62	-14,56	-1,12	-11,81	-0,22
Інші поточні зобов'язання	1001,5	2,26	4064,5	8,59	3094	7,23	208,94	4,97	-23,88	-1,36

Проаналізовано капітал ПрАТ «Володарка» за показниками, які характеризують здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність (таблиця 3).

Таблиця 3

Аналіз капіталу ПрАТ «Володарка» за показниками, які характеризують фінансову стійкість

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна зміна	Темп приросту,%
Коефіцієнт автономії	0,75	0,74	-0,02	-2,13
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,25	0,26	0,02	6,46
Коефіцієнт фінансового ризику	0,33	0,36	0,03	8,78
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,41	0,36	-0,05	-12,37
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	0,56	0,50	-0,05	-9,69

З таблиці 3 видно, що ПрАТ «Володарка» є фінансово стійким підприємством, яке в достатньому обсязі забезпечене власним капіталом. Значення коефіцієнта фінансового ризику в 2019р. свідчить про те, що кожен одиницю власного капіталу підприємство залучало лише 0,36 залученого, тобто на ПрАТ «Володарка» відсутній ризик втрати фінансової стійкості. Підприємство в достатній мірі забезпечене і власним оборотним капіталом, тобто тією частиною власного капіталу, яка знаходиться в обігу.

Проаналізовано стан управління капіталом ПрАТ «Володарка» за показниками рентабельності (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз капіталу ПрАТ «Володарка» за показниками, які характеризують ефективність використання капіталу

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна зміна	Темп приросту,%
Коефіцієнт рентабельності капіталу,%	10,95	3,78	-7,17	-65,47
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу,%	14,56	5,13	-9,42	-64,72
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу,%	44,14	14,32	-29,83	-67,57
Коефіцієнт оборотності капіталу, оборотів	3,40	3,77	0,36	10,69
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	4,53	5,12	0,59	13,10
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу, оборотів	13,73	14,28	0,55	3,97

З таблиці 4 видно, що за показниками рентабельності управління капіталом ПрАТ «Володарка» здійснюється недостатньо ефективно, тоді як за показниками, які характеризують оборотність капіталу – підвищилась ефективність використання капіталу.

Отже, аналіз стану управління капіталом ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. показав, що на підприємстві достатньо ефективно здійснюється управління капіталом: підприємство є фінансово стійким, не залежить від зовнішніх джерел фінансування, зростають значення показників оборотності капіталу.

Висновки. Отже, капітал підприємства класифікують за різними ознаками, але найбільш важливим є поділ капіталу за джерелами формування. Систематизація існуючих підходів дозволила визначити капітал як сукупність усіх ресурсів, які є в наявності підприємства, використання яких дозволяє отримувати прибуток та досягати цілей підприємства. Капітал підприємства класифікують за різними ознаками, при цьому досить важливим є поділ капіталу за джерела фінансування на власний та залучений.

Управління капіталом суттєво відрізняється в різних організаційно-правових формах підприємств. Ці особливості пов'язані з особливостями формування ресурсів, мірою відповідальності по наслідкам фінансово-господарської діяльності, порядком розподілу прибутку і організації взаємовідносин із бюджетом.

Аналіз стану управління капіталом ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. показав, що на підприємстві достатньо ефективно здійснюється управління капіталом: підприємство є фінансово стійким, не залежить від зовнішніх джерел фінансування, зростають значення показників оборотності капіталу.

Література

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала/ Бланк И. А. – К.: «Ника-Центр», 2008. – 656 с.
2. Брігхем С. Ф. Основи фінансового менеджменту: навч. посібник / Брігхем С. Ф. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 560 с.
3. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: підручник / Поддєрьогін А. М. – К.: КНЕУ, 2008. 536 с.
4. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Пономарьов Д. Е. // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 5. – С. 53-58.
5. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ Подольська В. О., Яріш О. В. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 202 с.
6. Макконелл К. Р. Економікс: принципи, проблеми и политика / Макконелл К. Р., Брю С. Л. – В 2 т., пер. с англ., 13-е изд.: Учеб. Т. 1. Москва, 2001. – 974 с.
7. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури / Кучменко В. О. // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 33(1). – С. 232-237.
8. Маркова Т. Д. Власний капітал: підходи до його визначення, класифікації та його структура / Маркова Т. Д., Володіна О. П., Митрофанов О. С., Чеглатонева А. С. // Економіка харчової промисловості. – 2019. – Т. 11. – Вип. 2. – С. 31-37.
9. Джеджула В. В. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі України. / Джеджула В. В., Спіфанова І. Ю., Стемблевська О. Г. // Інфраструктура ринку. – 2017. – Вип. 7. – С. 127-133. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/23.pdf.

10. Єпіфанова, І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення : монографія / І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 384 с.
11. Щербань О. Д. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства / Щербань О. Д., Невдачина О. І. // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Вип. 3 (14). – С. 284-289.
12. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / Єпіфанова І. Ю., Дзеджула В. В. Вінниця: ВНТУ, 2017. – 143 с.
13. Єпіфанова І. Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Проблеми економіки. – 2016. – № 3. – С. 239–244.
14. Дзеджула В. В. Залучені джерела у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств / В. В. Дзеджула, І. Ю. Єпіфанова // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2015. – Т. 21. – № 2. – С. 69-74.

References

1. Blank I. A. Upravlenie formirovaniem kapitala. Kiiv: «Nika-Centr», 2008.
2. Brihkhem Ye. F. Osnovy finansovoho menedzhmentu: navch. posibnyk. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2008.
3. Poddierohin A. M. Finansovyi menedzhment: pidruchnyk. Kyiv: KNEU, 2008.
4. Ponomarov D. E. Kapital pidpriemstva: sutnist ta analiz formuvannia i vykorystannia. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2016. No 5. Pp. 53-58.
5. Podolska V.O., Yarish O.V. Finansovyi analiz: navch. posib. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2007.
6. Makkonell K. R., Bryu S.L.. Ekonomiks: principy, problemy i politika v 2 t., per. s angl., 13-e izd.: Ucheb. T. 1. Moskva, 2001.
7. Kuchmenko V. O. Ekonomichna sutnist poniattia kapitalu pidpriemstva ta yoho struktury. Ekonomichni visnyk universytetu. 2017. Vol. 33(1). Pp. 232-237.
8. Markova T. D., Volodina O. P., Mytrofanov O. S., Chehlatoniev A. S. Vlasnyi kapital: pidkhody do yoho vyznachennia, klasyfikatsii ta yoho struktura. Ekonomika kharchovoi promyslovosti. 2019. Vol. 11. No. 2. Pp. 31-37.
9. Dzhedzhula V. V., Yepifanova I. Yu., Stemblevska O. H. Osoblyvosti upravlinnia kapitalom pidpriemstv kondyterskoi haluzi Ukrainy. Infrastruktura rynku. 2017. Vol. 7. Pp. 127-133. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/23.pdf.
10. Yepifanova I. Yu. Upravlinnya innovacijnoyu diyalnistyu promyslovyx pidpriemstv: teoretyko-metodologichni aspekty finansovogo zabezpechennia : monografiya. Vynnytsya, VNTU, 2019, 384 p.
11. Shcherban O. D., Nevdachyna O. I. Teoretychni aspekty vyznachennia sutnosti ta struktury kapitalu pidpriemstva. Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk. 2019. Vol. 3 (14). Pp. 284-289.
12. Yepifanova I. Yu., Dzhedzhula V. V. Finansovyi analiz ta zvitnist: praktykum. Vynnytsia: VNTU, 2017.
13. Yepifanova I. Yu. Vlasnyi kapital u systemi finansovoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv. Problemy ekonomiky. 2016. No 3. Pp. 239–244.
14. Yepifanova I. Yu., Dzhedzhula V. V. Zalucheni dzherela u finansuvanni innovacijnoyi diyalnosti pidpriemstv. Ekonomichnyi analiz : zbirnyk naukovykh pracz. 2015. T. 21.No 2. Pp. 69-74.

Надійшла / Paper received: 22.09.2020

Надрукована / Paper Printed : 05.11.2020